

то есть соединения данных получаемых из непосредственных обследований респондентов с административными источниками. Кроме того в статье представляется организация обработки данных с учетом принципов статистической тайны. В конце статьи представляются примеры использования цифровых карт в переписях.

STUDIA METODOLOGICZNE

Renata BIELAK, Monika BIENIEK, Ewa WOJCIECHOWSKA

Polska Klasyfikacja Działalności 2007 — wdrażanie i konsekwencje zmian

Kompleksowe wdrożenie zaktualizowanej Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD 2007) to długotrwała i złożona operacja, niezwykle istotna nie tylko dla statystyki publicznej, ale również dla wszystkich jednostek wykorzystujących tę klasyfikację. Przejście na nowy układ klasyfikacyjny wymagało gruntownych prac przygotowawczych, które były prowadzone od 2005 r. Efektem tych przygotowań jest rozporządzenie Rady Ministrów z 24 grudnia 2007 r. w sprawie PKD¹, wprowadzające do stosowania w statystyce, ewidencji i dokumentacji oraz rachunkowości, a także w urzędowych rejestrach i systemach informacyjnych administracji publicznej PKD 2007. Rozporządzenie weszło w życie 1 stycznia 2008 r. i uchyliło obowiązującą wcześniej PKD 2004.

Wejście w życie nowego rozporządzenia spowodowało, że od 2008 r. PKD 2007 wprowadzono w badaniach statystycznych. W 2008 r. wyniki badań statystycznych były opracowywane w dwóch układach klasyfikacyjnych (PKD 2004 i PKD 2007), natomiast od stycznia 2009 r. wyłącznie według PKD 2007. W rezultacie od 2009 r. rozpoczęło się stopniowe przechodzenie w publikacjach statystycznych na układ PKD 2007. Oznacza to, że w części opracowań GUS oraz urzędów statystycznych dane podawane są według zmienionych grupowań statystycznej klasyfikacji działalności (sekcji, działów, grup) — opartych na PKD 2007. Udostępnianie danych statystycznych w nowym układzie klasyfikacyjnym jest ostatnim etapem długotrwałego wprowadzania w statystyce i prak-

¹ Dz. U. 2007 Nr 251, poz. 1885.

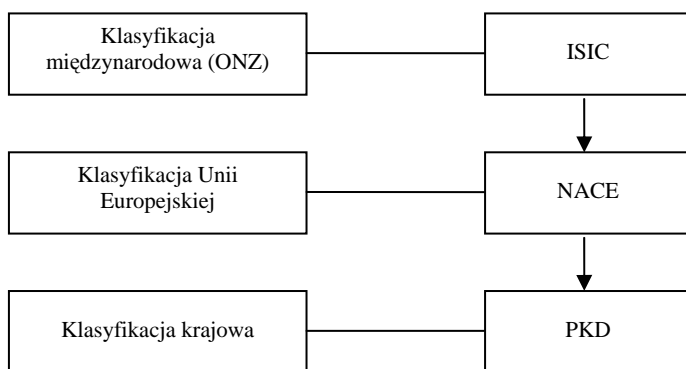
tyce gospodarczej zrewidowanej klasyfikacji działalności, znanego pod nazwą *Operacja 2007*².

W artykule podjęto próbę wyjaśnienia istoty działań podejmowanych na poszczególnych etapach skomplikowanego wdrażania PKD 2007, problemów związanych z zachodzącymi zmianami oraz konsekwencji wynikających z przyjęcia zaktualizowanej klasyfikacji.

ISTOTA I PRZYCZYNY ZMIANY KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI

Statystyczna klasyfikacja działalności stanowi usystematyzowany zbiór rodzajów działalności społeczno-gospodarczej występującej w gospodarce narodowej. Służy ona do gromadzenia i prezentacji danych statystycznych według rodzajów działalności gospodarczej. PKD jest również wykorzystywana w systemach informacyjnych administracji publicznej, gdzie na potrzeby Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON dokonuje się klasyfikowania podmiotów gospodarczych zgodnie z rodzajem prowadzonej przez nie działalności. PKD może być również wykorzystywana do sporządzania porównań międzynarodowych, co jest możliwe dzięki zachowaniu zgodności z jej odpowiednikami na poziomie europejskim (NACE — *Statistical Classification of Economic Activities in the European Community* — Statystyczna Klasyfikacja Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej) oraz światowym (ISIC — *International Statistical Industrial Classification of all Economic Activities* — Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Rodzajów Działalności). Powiązania wymienionych klasyfikacji działalności przedstawiono na schemacie.

SCHEMAT POWIĄZAŃ STATYSTYCZNYCH KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI

Źródło: opracowanie własne.

² Projekt *Operacja 2007* to ogół działań zmierzających do zharmonizowania klasyfikacji statystycznych na poziomie światowym i europejskim.

Dynamiczne tempo zmian zachodzących w różnych działach gospodarczych, wzrost znaczenia gałęzi do niedawna mało istotnych oraz szybki rozwój nowych dziedzin, szczególnie związanych z technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi spowodowały, że klasyfikacja rodzajów działalności nie zaspokajała w sposób wystarczający potrzeb wymiany informacji społeczno-gospodarczej oraz możliwości dokonywania bezpośrednich porównań podmiotów działających na rynku światowym. Obowiązująca klasyfikacja nie była zatem w stanie dostarczyć w pełni użytecznej informacji. W tej sytuacji konieczna stała się aktualizacja obowiązujących w świecie, Unii Europejskiej (UE) i tym samym w Polsce, klasyfikacji działalności (ISIC, NACE, PKD) oraz ściśle z nimi powiązanych klasyfikacji wyrobów i usług. W wyniku wieloletnich prac i konsultacji, w 2006 r. przyjęto zaktualizowaną wersję klasyfikacji rodzajów działalności — NACE Rev. 2³.

W ślad za zmianą klasyfikacji europejskiej, w Polsce przystąpiono do prac zmierzających do kompleksowego wprowadzenia znowelizowanej klasyfikacji działalności we wszystkich dziedzinach gospodarki oraz w systemie statystyki publicznej. Przygotowanie do dostosowania klasyfikacji krajowej do standardów międzynarodowych wymagało, oprócz działań w ramach statystyki publicznej, podjęcia prac w zakresie:

- zaktualizowania wszystkich aktów prawnych odwołujących się do tej klasyfikacji,
- zmian w administracyjnych systemach informacyjnych i rejestrach (wypracowanie jednolitych zasad przekodowania jednostek),
- akcji informacyjnej dotyczącej wprowadzonych zmian do PKD skierowanej do wszystkich użytkowników tej klasyfikacji, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów gospodarczych oraz akcji szkoleniowej dla pracowników statystyki oraz innych zainteresowanych resortów.

Biorąc pod uwagę, że konsekwencje zmian klasyfikacji obejmują różne dziedziny działalności, przygotowania do wdrożenia nowej klasyfikacji prowadzone były na szczeblu międzyresortowym. Zadanie koordynacji tych działań powierzono powołanemu przez prezesa Rady Ministrów, zarządzeniem nr 60 z 15 lipca 2005 r., Międzyresortowemu Zespołowi do Spraw Wdrożenia Klasyfikacji Działalności oraz Klasyfikacji Wyrobów i Usług (jako organowi opiniodawczo-doradczemu prezesa Rady Ministrów). W skład Zespołu, którego przewodniczenie powierzono prezesowi GUS, weszli również przedstawiciele ministerstw oraz NBP. Jednocześnie nastąpiła intensyfikacja działań w resorcie statystyki. W celu zorganizowania i skoordynowania niezbędnych prac w GUS powołane zostały dwa zespoły:

- Zespół do spraw przygotowania i wdrożenia w badaniach statystyki publicznej klasyfikacji działalności oraz klasyfikacji wyrobów i usług w ramach *Operacji 2007*;

³ Rozporządzenie (WE) nr 1893/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 20 grudnia 2006 r. w sprawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej NACE Rev.2 i zmieniające rozporządzenie Rady nr 3037/90 i niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz. U. UE L 393 z 30.12.2006 r.).

- Zespół do spraw metodologii przeliczania danych statystycznych wynikających ze zmian klasyfikacji dokonanych w ramach *Operacji 2007*.

W efekcie prowadzonych działań została opracowana, wspomniana na wstępie, PKD 2007. Jest ona zgodna pod względem pojęciowym, zakresowym, metodologicznym i kodowym na wszystkich poziomach z klasyfikacją NACE Rev. 2.

Klasyfikacja NACE ma rozbudowaną hierarchiczną strukturę, w której wyróżnia się sekcje, działy, grupy i klasy. Z uwagi na potrzebę wyodrębnienia w PKD rodzajów działalności typowej dla gospodarki polskiej, klasyfikacja krajowa została rozszerzona o dodatkowy szczebel — podklasy (a zatem PKD 2007 jest klasyfikacją pięciopoziomową).

CHARAKTERYSTYKA ZMIAN

Modyfikacje, które zostały wprowadzone w klasyfikacji NACE Rev.2, a przez to i w PKD 2007, miały różny charakter. Oprócz zmian polegających na wprowadzeniu nowych symboli grupowań, w wielu miejscach dokonano podziału lub agregacji dotychczasowych pozycji (zmiany 1:1, 1:n, n:1). Zmieniono brzmienia niektórych grupowań, co wynikało najczęściej z modyfikacji ich zakresu. Wystąpiły również sytuacje odwrotne, w których mimo niezmienionej nazwy grupowania część zakresu podklas została przesunięta do innych sekcji, działów czy grup, zmieniając w ten sposób ich zawartość. Należy podkreślić, że zmiany zakresów dotyczą nie tylko poziomu sekcji, ale również poszczególnych działów, grup, klas i podklas.

Ponadto utworzone zostały nowe grupowania dla działalności gospodarczej, które do tej pory nie były wyodrębnione w klasyfikacji. Zostały one wyodrębnione bądź na skutek wzrostu ich znaczenia w gospodarce światowej/krajowej, bądź na skutek pojawienia się nowych rodzajów działalności.

Wprowadzone zmiany mają wpływ na porównywalność danych — ich rezultatem jest fakt, że dane publikowane według PKD 2007 nie są w pełni porównywalne z dotychczas podawanymi według PKD 2004.

Przykładową analizę zmian w sekcji C *Przetwórstwo przemysłowe* (PKD 2007) obrazuje zestawienie:

ZESTAWIENIE ZAKRESU ZMIAN SEKCJI PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE WEDŁUG PKD 2007 W STOSUNKU DO PKD 2004

Sekcja PKD 2007	Sekcja PKD 2004	Analiza zmian ^a
C (10—33.20.Z) Przetwórstwo przemysłowe	A (01—02.02.Z) Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	Z sekcji A włączono produkcję oleju/oliwy i win z własnej plantacji, gdy przeważająca część wartości dodanej pochodzi z produkcji, a nie z uprawy (01.13.Z) 11.02.Z /11.04.Z
	C (10—14.50.Z) Górnictwo	Z sekcji C włączono: — produkcję soli kuchennej (14.40.Z) 10.84.Z — brykietowanie torfu i węgla (10.10.C , 10.20.B , 10.30.Z) 19.20.Z

^a Grupowania w nawiasie są kodami PKD 2004, pozostałe są kodami PKD 2007.

**ZESTAWIENIE ZAKRESU ZMIAN SEKCJI PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
WEDŁUG PKD 2007 W STOSUNKU DO PKD 2004 (dok.)**

Sekcja PKD 2007	Sekcja PKD 2004	Analiza zmian ^a
C (10—33.20.Z) Przetwórstwo przemysłowe (dok.)	D (15—37.20.Z) <u>Przetwórstwo przemysłowe</u>	Włączono zakres sekcji D, z wyłączeniem: — zbierania odpadów radioaktywnych (23.30.Z) sekcja E — 38.12.Z — przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów radioaktywnych (23.30.Z) sekcja E — 38.22.Z — odzysku surowców z segregowanych odpadów metalowych i niemetalowych (37.10.Z, 37.20.Z) sekcja E — 38.32.Z — działalności wydawniczej (dział 22) dział 58 — naprawy i konserwacji kosiarek trawnikowych, urządzeń telekomunikacyjnych, krzeseł i siedzeń, tapicerowanie, naprawy mebli kuchennych, instrumentów muzycznych, naprawy sprzętu sportowego (różne grupowania sekcji D) sekcja S — dział 95 Ponadto utworzono samodzielny dział dla instalacji, naprawy i konserwacji wyrobów gotowych, maszyn przemysłowych, sprzętu i urządzeń oraz wyposażenia
	G (50—52.74.Z) Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	Z sekcji G włączono: — zakup win i ich mieszanie, oczyszczanie i butelkowanie (51.34.A) 11.02.Z — mieszanie alkoholi destylowanych (51.34.A) 11.01.Z
	K (70—74.87.Z) Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	Z sekcji K włączono naprawę maszyn biurowych, księgujących i fotokopiarek (72.50.Z) 33.12.Z

^a Grupowania w nawiasie są kodami PKD 2004, pozostałe są kodami PKD 2007.

Źródło: opracowanie własne na podstawie PKD 2004 i PKD 2007.

PRZEKODOWANIE JEDNOSTEK W REJESTRZE STATYSTYCZNYM

Z powodu zmiany klasyfikacji PKD i konieczności wprowadzenia jej do statystyki polskiej podjęte zostały działania prowadzące do przeklasyfikowania działalności podmiotów zaewidencjonowanych w rejestrze statystycznym (BJS), stanowiącym operat do badań.

Znaczną rolę w przeklasyfikowaniu zajmowało opracowanie kluczy przejścia z klasyfikacji PKD 2004 na PKD 2007. W przypadku niektórych rodzajów działalności przeklasyfikowanie jednostek odbywało się w prosty sposób. Sytuacja taka miała miejsce, gdy:

- poszczególnym kodom PKD 2004 odpowiadał dokładnie jeden kod PKD 2007, a więc nastąpiło przejście jednostek według relacji 1:1,
- kilka kodów PKD 2004 odpowiadało jednemu kodowi PKD 2007 (przejście podmiotów według relacji n:1).

Problemy związane z tworzeniem odpowiednich kluczy przejścia pojawiły się natomiast w przypadku tych rodzajów działalności, gdzie:

- jeden kod PKD 2004 był rozbity na kilka kodów PKD 2007 (przejście podmiotów według relacji 1:n),
- kilka kodów PKD 2004 odpowiadało dwu lub więcej kodom według PKD 2007 (przejście podmiotów według relacji n:m).

Takie sytuacje występowały w szczególności w takich rodzajach działalności (według PKD 2007), jak np.: Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (sekcja E), Budownictwo (sekcja F).

Przeklasyfikowanie podmiotów na nowy rodzaj działalności w rejestrze oparto na:

- kluczach przejścia 1:1 oraz n:1,
- dodatkowych kluczach przejścia, opracowanych na podstawie badań dziedzinowych oraz innych źródłach,
- informacjach uzyskanych w trakcie kontaktów z jednostką dotyczących sprawozdawczości,
- źródłach administracyjnych i innych (np. informacjach uzyskanych z bieżącej obserwacji lokalnych rynków),
- metodach matematycznych wykorzystujących rachunek prawdopodobieństwa (według zaleceń Eurostatu).

Ponadto dokonano zmiany metody wyliczania przeważającej działalności jednostki na tzw. metodę „góra—dół”⁴.

UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH METOD W PROCESIE AKTUALIZACJI REJESTRU STATYSTYCZNEGO W %

Metoda	Ogółem	Jednostki duże	Jednostki średnie	Jednostki małe
„Góra—dół” z badań	4,07	59,96	55,65	1,60
Automatyczne klucze przejścia	52,18	30,85	35,40	53,01
Dodatkowe klucze	17,98	4,95	4,70	18,60
Kontakt z jednostką	0,05	0,66	0,11	0,04
Źródła administracyjne i inne	0,58	0,00	0,03	0,61
Metody matematyczne	25,15	3,59	4,12	26,14

Ź r ó ł o: opracowanie własne oparte na rejestrze statystycznym.

⁴ Metoda „góra—dół” to sposób klasyfikowania działalności jednostki, w przypadku gdy wykonuje ona więcej niż dwa rodzaje działalności ujęte w więcej niż dwóch pozycjach PKD. Oparta jest ona na zasadzie hierarchicznej. Oznacza to, że klasyfikowanie rozpoczyna się od zidentyfikowania odpowiedniego grupowania na najwyższym poziomie struktury klasyfikacji (sekcji) i następnie schodzenia w dół poprzez kolejne poziomy klasyfikacyjne do poziomu najniższego (podklasy).

Od 1 stycznia 2008 r. wszystkie jednostki prawne, obecne w rejestrze statystycznym BJS, zyskały nowe kody PKD. Podjęte zobowiązania funkcjonalne i międzynarodowe sprawiły, że utrzymanie podwójnego systemu klasyfikacji działalności jednostek w rejestrze obejmować będzie lata 2008 i 2009.

METODOLOGIA PRZELICZEŃ

Zmiana klasyfikacji z PKD 2004 na PKD 2007 z jednej strony wpływa na poprawę użyteczności danych, z drugiej jednak wywołuje problemy związane z zapewnieniem odpowiedniej jakości przeliczonych danych w statystyce krajowej. Z tego względu wśród działań podejmowanych w GUS szczególnie dużo uwagi poświęcono przeliczaniu wyników badań (opracowywanych i publikowanych dotychczas w układzie PKD 2004) na PKD 2007. Organizacja prac przeliczeniowych, w tym opracowanie metodologii, planowanie okresu przeliczania i udostępniania danych w nowym układzie, wymagały uwzględnienia najważniejszych potrzeb krajowych, standardów i wymagań Eurostatu oraz realnych możliwości realizacyjnych. Dokonano przeglądu metod, a także przeliczeń rekomendowanych przez Eurostat w ramach Europejskiego Systemu Statystycznego, wśród których wymieniono metody: proporcjonalności, tempa wzrostu, szczegółową, prognozowania wstecz i metodę tabel zgodności. Dokonując wyboru metody przeliczeń brano pod uwagę możliwości jej zastosowania w warunkach polskich — w szczególności uwzględniona została specyfika organizacji badania statystycznego oraz jego powiązania z innymi badaniami.

Do przeliczeń danych dla lat 2005—2008 w statystyce prowadzonej poprzez przedsiębiorstwa zdecydowano się na zastosowanie metody mikroszczegółowej (opartej na przeliczeniach danych jednostkowych), co było możliwe dzięki występowaniu podwójnych kodów w rejestrze statystycznym BJS.

Zastosowanie metody mikro jest związane z wysokimi kosztami i dużą pracochłonnością (próby w badaniach oparte są na starej klasyfikacji). Przeliczenia na poziomie danych jednostkowych stanowią jednak podstawę do ustalenia dokładnych proporcji zmian (współczynników konwersji) na podstawie kluczy przejść między klasyfikacjami.

Dla okresów wcześniejszych, gdzie brak było podwójnego kodowania w rejestrze statystycznym, konieczne było przyjęcie jednej z metod makro, które zakładają obliczenia na danych zagregowanych. Zaletą metod makro jest niewątpliwie fakt, że wymagają one zaangażowania znacznie mniejszych nakładów niż w przypadku metody mikro. Metoda makro ma jednak ograniczenia polegające na tym, że może wystąpić niedoszacowanie lub przeszacowanie danych, ponieważ tempo zmian w danych szacowanych pozostaje takie samo, jak w okresach poprzednich, z których pochodzi proporcja wykorzystywana do szacowania danych.

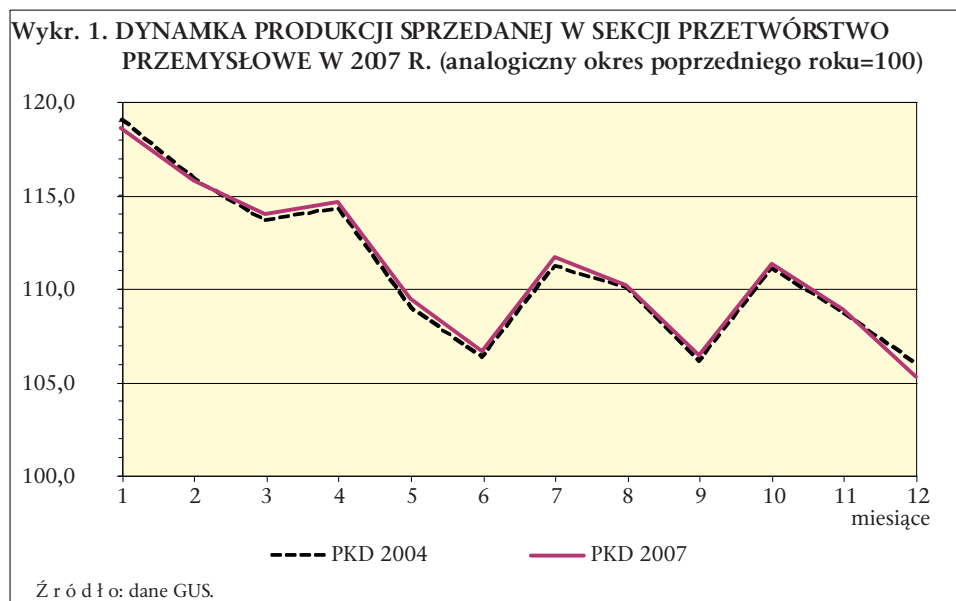
Uwarunkowania decydujące o konieczności stosowania dwóch metod przeliczeń danych dla różnych szeregów czasowych spowodowały, że przyjęto zasadę dwuetapowego przeliczania zmiennych w statystyce krótkookresowej. W pierwszej kolejności przeliczone zostały lata 2005—2008, natomiast w drugim etapie

przystąpiono do przeliczeń danych z okresu 2000—2004 (aktualnie prowadzone są w GUS prace w tym zakresie).

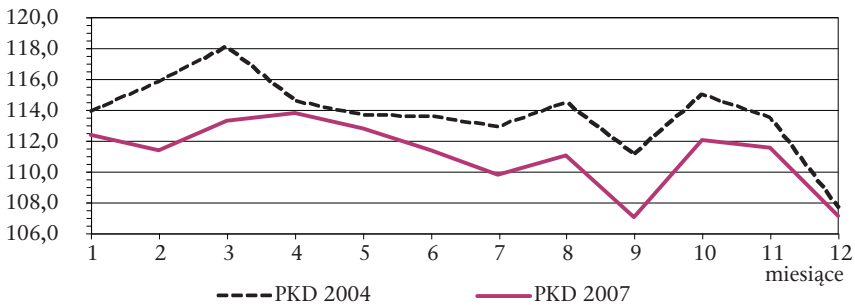
W celu zapewnienia wysokiej jakości przeliczanych danych, na każdym etapie prac przeliczeniowych prowadzone były szczegółowe analizy otrzymywanych wyników. Biorąc pod uwagę, że zmiana klasyfikacji powodowała konieczność całkowitej przebudowy systemów i zasobów informacyjnych, otrzymane wyniki ocenione zostały jako bardzo dobre jakościowo. Różnice powstałe w wynikach pomiędzy PKD 2004 a PKD 2007 są konsekwencją przemieszczeń jednostek sprawozdawczych pomiędzy różnymi grupowaniami dwóch klasyfikacji, przy czym większe rozbieżności występują na niższych szczeblach agregacji.

Skalę różnic pomiędzy wynikami według PKD 2004 i PKD 2007 zobrazowano na dwóch przykładach — dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu dla sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz dynamiki obrotów w handlu detalicznym (dane na szczeblu działu).

Jak wynika z danych przedstawionych na wykr. 1, różnice dynamiki produkcji przemysłowej dla sekcji *przetwórstwo przemysłowe* (według PKD 2007 sekcja C, według PKD 2004 sekcja D) występujące pomiędzy „starą” i „nową” klasyfikacją są niewielkie. Rozbieżności stają się coraz bardziej znaczne schodząc na niższe szczeble klasyfikacyjne, czego przykładem jest wykr. 2, na którym przedstawiono dynamikę obrotów w handlu detalicznym w dwóch układach klasyfikacyjnych. Pokazane dane obrazują różnice występujące na poziomie działu — dotyczą przedsiębiorstw zaklasyfikowanych do działu 47 według PKD 2007 *Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi* (według PKD 2004 dział 52 bez grupy 52.7).

Wykr. 2. DYNAMIKA OBROTÓW WHANDLU DETALICZNYM W 2007 R.
(analogiczny okres poprzedniego roku=100)

Źródło: dane GUS.

Organizacja prac przeliczeniowych warunkuje również możliwości udostępniania użytkownikom danych w nowym układzie klasyfikacyjnym. Zakończenie pierwszej fazy przeliczeń powoduje, że obecnie polska statystyka dysponuje szeregami danych krótkookresowych według PKD 2007 od roku 2005. Dłuższe szeregi będą dostępne po zakończeniu kolejnego etapu prac przeliczeniowych, co jest planowane na pierwszy kwartał przyszłego roku.

OKRES PRZEJŚCIOWY

Klasyfikacja rodzajów działalności jest podstawą odniesienia w opracowywaniu i rozpowszechnianiu danych w ponad trzydziestu domenach statystyki. Idealnym byłoby wdrożenie zaktualizowanej klasyfikacji działalności w jednym momencie we wszystkich dziedzinach statystyki, dzięki czemu zapewniona byłaby pełna dostępność informacji i ich porównywalność. Sytuacja taka nie jest możliwa z uwagi na wzajemne powiązania pomiędzy różnymi badaniami statystycznymi i ich wynikami. Uzależnienie wyników niektórych badań od dostępności danych z innych działów powoduje nieuchronność występowania różnic czasowych w publikowaniu przeliczonych informacji. Istnienie zależności czasowych pomiędzy różnymi dziedzinami, jak również ich specyfika oraz zmiany metodologiczne wprowadzane w niektórych obszarach powodują, że nieuniknione jest przyjęcie okresu przejściowego, w którym część informacji będzie dostępna w układzie NACE Rev. 2 (PKD 2007), natomiast dla części danych nadal będzie obowiązywała klasyfikacja NACE Rev. 1.1. (PKD 2004). Zakłada się, że okres przejściowy będzie trwał do 2011 r.

Dziedziną, w której nowa klasyfikacja ma być wdrożona najpóźniej są rachunki narodowe. Przyjęcie znacznie dłuższego czasu na przeliczanie i udostęp-

nianie danych z zakresu rachunków narodowych w układzie PKD 2007 wynika ze szczególnej specyfiki tych opracowań. Rachunki narodowe, które są ostatnim ogniwem opracowań statystycznych, są sporządzane na podstawie wyników uzyskanych w różnych działach statystyki. Cechą charakterystyczną rachunków narodowych jest konieczność odpowiedniej agregacji zmiennych pochodzących ze sprawozdawczości i dostosowania ich do definicji Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 1995), który jest standardem zapewniającym porównywalność danych na poziomie europejskim. Uzgodniony na poziomie UE kalendarz przeliczeń i transmisji zakłada, że dane z zakresu rachunków narodowych w układzie PKD 2007 będą przekazywane do Eurostatu po 31 sierpnia 2011 r. (do tego dnia kraje członkowskie UE są zobowiązane do transmisji rachunków narodowych według grupowań PKD 2004). Biorąc pod uwagę swoisty proces opracowywania rachunków narodowych, jak również potrzebę utrzymania „starej” klasyfikacji, dane z tego zakresu są nadal publikowane w układzie PKD 2004.

Kolejnym wyjątkiem od zasady publikacji danych według PKD 2007 są informacje o podmiotach gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, które w 2009 r. są podawane według PKD 2004 (problem ten został szczegółowo opisany w dalszej części artykułu).

ZASADY PUBLIKACJI DANYCH

Przystępując do ostatniego etapu *Operacji 2007* — udostępniania danych w układzie znowelizowanej klasyfikacji działalności — wypracowano jednolite zasady dotyczące publikowania danych w opracowaniach GUS i US. Biorąc pod uwagę różnorodny charakter publikacji statystycznych oraz niejednorodną retrospekcję opisywanych zjawisk, zdecydowano, według jakiego klucza będzie podejmowana decyzja co do wyboru układu klasyfikacyjnego, w jakim dana publikacja będzie opracowywana. Wyniki badań statystycznych począwszy od stycznia 2009 r. są opracowywane w układzie PKD 2007. Dlatego jako podstawowe kryterium przyjęto charakter informacji podawanych w publikacji (dane bieżące czy dane roczne). W myśl tej zasady publikacje zawierające informacje bieżące (za poszczególne okresy 2009 r.) będą przedstawiały dane w układzie PKD 2007. Z kolei opracowania zawierające wyniki badań do 2008 r. włącznie nadal będą przygotowywane według PKD 2004.

Dodatkową trudnością w zdefiniowaniu jednoznacznych zasad publikacyjnych jest fakt nierównomiernego dostępu do informacji. Wyniki badań statystycznych z poszczególnych dziedzin są dostępne w różnych terminach. Przykładowo, wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych są dostępne ponad dwa miesiące po zakończeniu okresu sprawozdawczego, którego dotyczą. Przyjmując zatem ogólną zasadę przejścia w publikacjach bieżących na PKD 2007, konieczne było zapewnienie prezentacji w dwóch układach tych danych,

które nie były jeszcze publikowane. Z tego powodu zdecydowano o dołączeniu do wybranych publikacji aneksów, w których zamieszczone zostaną informacje według grupowania odmiennego do przyjętego w zasadniczej części.

Przyjęte rozwiązania obowiązują w stosunku do wszystkich opracowań statystycznych, które zawierają dane według grupowań klasyfikacji działalności — zarówno komunikatów zawierających najnowsze informacje, jak i publikacji branżowych oraz zbiorczych (bieżących i typu rocznikowego). Znajdują one zastosowanie do opracowań wydawanych zarówno przez GUS, jak i urzędy statystyczne.

Po raz pierwszy dane w nowym układzie klasyfikacyjnym zostały opublikowane w numerze 1 (2009) „Biuletynu Statystycznego”. Przy niezmienionych zasadach retrospekcji, publikuje się w nim informacje według grupowań PKD 2007. Dotyczy to zarówno miesięcznych i kwartalnych informacji bieżących, jak i szeregów za lata poprzednie, które zostały przeliczone na nowy układ klasyfikacyjny. „Biuletyn Statystyczny” zawiera jednak wyjątki od ogólnej zasady: w układzie PKD 2004 nadal publikowane są dane z zakresu rachunków narodowych oraz podmiotów gospodarki narodowej. Do kilku tegorocznych numerów „Biuletynu Statystycznego” dołączany jest aneks zawierający niepublikowane dotychczas dane w układzie PKD 2004 (dotyczące roku 2008), stanowiący uzupełnienie informacji podawanych w poprzednich numerach. Aneks będzie utrzymywany do czasu opublikowania ostatnich informacji za 2008 r. w układzie PKD 2004.

Kolejną publikacją zawierającą informacje w układzie PKD 2007 jest comiesięczna „Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju”. Zarówno teksty analityczne, jak i zawarte w niej zestawienia tabelaryczne są przygotowywane na podstawie danych grupowanych według nowej klasyfikacji. Wyjątkiem są opracowania dotyczące produktu krajowego brutto, które w tym roku będą podawane według PKD 2004. Ponadto, biorąc pod uwagę potrzebę porównywalności i zachowania spójności udostępnianych informacji, zdecydowano o utrzymaniu dotychczasowego układu klasyfikacyjnego w przypadku tekstów zawierających dane odnoszące się do roku 2008. Według PKD 2004 przedstawione zostały zatem wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2008 r. oraz nakłady ogółem w 2008 r.

Odmienne podejście obowiązywać będzie w przypadku publikacji typu rocznikowego, które — zgodnie z przyjętą zasadą — w bieżącym roku będą zawierały informacje w układzie PKD 2004. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2009* będzie miał dane wyłącznie według grupowań PKD 2004. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009* oraz *Rocznik Statystyczny Województw 2009* będą opracowywane w dotychczasowym układzie klasyfikacyjnym, przy czym opracowania te zostaną uzupełnione o aneks zawierający wybrane kategorie i wskaźniki przeliczone według PKD 2007. Zakres oraz szereg czasowy informacji publikowanych w aneksach jest uzależniony od terminów dostępności przeliczonych danych dla pełnej zbiorowości podmiotowej.

ZMIANY POZA STATYSTYKĄ

Wdrożenie nowej wersji PKD spowodowało konieczność wprowadzenia zmian wszędzie tam, gdzie jest ona wykorzystywana. Dotyczy to nie tylko statystyki publicznej (opracowywania wyników badań statystycznych, przeliczeń szeregów czasowych), lecz również systemów informacyjnych administracji publicznej, w tym rejestru REGON. Z chwilą wprowadzenia nowej klasyfikacji PKD 2007 powstała konieczność przeklasyfikowania rodzajów działalności podmiotów wpisanych do REGON-u. Rozporządzenie Rady Ministrów wprowadzające klasyfikację wyznaczyło termin zakończenia tego przeklasyfikowania na 31 grudnia 2009 r. oraz ustanowiło jego tryb w rejestrze REGON. Wskazało ono przepisy prawne rozporządzenia Rady Ministrów z 27 lipca 1999 r. w *sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji rejestru podmiotów gospodarki narodowej, w tym wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń, oraz szczegółowych warunków i trybu współdziałania służb statystyki publicznej z innymi organami prowadzącymi urzędowe rejestry i systemy informacyjne administracji publicznej* (Dz. U. Nr 69, poz. 763, z późn. zm.), a zwłaszcza § 14 ust. 1 pkt 4, umożliwiające dokonywanie aktualizacji rejestru podmiotów na podstawie odpowiedniej ankiety. Podmioty gospodarki narodowej są zobowiązane do jej wypełnienia oraz złożenia w urzędzie statystycznym w ciągu dwóch tygodni od otrzymania ankiety. Wzory ankiet aktualizacyjnych dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą stanowią załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów regulującego funkcjonowanie rejestru REGON.

Ankieta aktualizacyjna jest opracowana w dwóch postaciach i może być realizowana jako:

- formularz papierowy, który jest rozsyłany do podmiotów,
- bezpośrednie zgłoszenie realizowane w formie interaktywnej.

Urzędy statystyczne w województwach wysyłają do podmiotów wpisanych do rejestru REGON spersonalizowane ankiety. W pierwszej kolejności zostały one wysłane do osób prawnych i jednostek organizacyjnych bez osobowości prawnej. Do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą ankiety aktualizacyjne są wysyłane w drugim etapie realizacji przeklasyfikowania.

Przyjęto, że do podmiotów, które mają wpisanych w rejestrze REGON więcej niż 20 rodzajów działalności lub więcej niż 9 jednostek lokalnych wysyłane jest zaproszenie z prośbą o wizytę w urzędzie statystycznym w celu dokonania zgłoszenia w formie przekazu ustnego informacji.

W wyniku wprowadzonych w drugim półroczu 2008 r. zmian do rozporządzenia Rady Ministrów powstała możliwość uproszczenia procedury przeklasyfikowania i zmniejszenia liczby podmiotów, do których zostaną przesłane ankiety aktualizacyjne. Zaprojektowano zmiany do § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie PKD, regulującego kwestie związane z przeklasyfikowaniem według PKD 2007 działalności podmiotów wpisanych do rejestru

REGON. W myśl nowego brzmienia przepisu prawnego przeklasyfikowanie nastąpi na podstawie zmian wprowadzonych w PKD, tzn. obejmie działalność tych podmiotów, dla których klucz powiązań PKD 2004—PKD 2007 przewiduje jednoznaczną relację kodu PKD 2004 do kodu PKD 2007. W takim przypadku działalność podmiotów zostanie przeklasyfikowana przez służby statystyki publicznej automatycznie, bez angażowania samych podmiotów. Takie rozwiązanie umożliwi ograniczenie liczby podmiotów objętych ankietą aktualizacyjną do tych przypadków, wobec których klucz powiązań PKD 2004—PKD 2007 nie przewiduje jednoznacznego powiązania kodu PKD 2004 z kodem PKD 2007. W przypadku gdy wobec działalności podmiotu wpisanego do rejestru REGON nie będzie możliwe zastosowanie automatycznego przeklasyfikowania i jednocześnie podmiot do 30 września 2009 r. nie udzieli odpowiedzi na wysłaną do niego ankietę aktualizacyjną, planowane jest dokonanie przeklasyfikowania z urzędu.

Prowadzona akcja ma na celu przełożenie do końca roku dotychczasowych kodów PKD na układ nowej klasyfikacji, co pozwoli na publikację danych o podmiotach gospodarki narodowej w układzie PKD 2007 od 2010 r.

Wejście w życie PKD 2007 spowodowało również konieczność zaktualizowania wszelkich aktów prawnych odwołujących się do tej klasyfikacji. Jest ona wykorzystywana m.in. w rozporządzeniach ministra pracy i polityki społecznej, w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń i ich skutków, czy ministra finansów, w sprawie klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Podsumowanie

W rezultacie przejścia w polskiej statystyce publicznej na PKD 2007 użytkownicy danych statystycznych znaleźli się w nowej sytuacji. W wyniku zmienionego układu prezentacji informacji nastąpiła bowiem tzw. przerwa w szeregu czasowym, powodując niemożność bezpośredniego porównania danych udostępnianych w układzie PKD 2004 z danymi według PKD 2007. Dodatkową trudność stanowi fakt niejednoczesnego wdrażania w różnych dziedzinach statystyki nowej klasyfikacji. Uwarunkowania te powodują, że szczególnie w okresie przejściowym (gdy funkcjonują dwie wersje klasyfikacji działalności) należy zwracać uwagę, w jakim układzie klasyfikacyjnym są publikowane wykorzystywane dane. Jeśli opracowanie jest przygotowywane według PKD 2007, zamieszczana jest generalna informacja o stosowaniu w nim nowego układu klasyfikacyjnego (np. na stronie tytułowej, w uwagach ogólnych do publikacji). Wszelkie wyjątki od przyjętej zasady są opatrzone uwagami lub przypisami, objaśniającymi, że pewne informacje są podawane w układzie PKD 2004.

Operacja wdrażania nowej klasyfikacji działalności nie jest specyfiką polskiej statystyki publicznej, lecz obejmuje wszystkie kraje, które przestrzegają w statystyce standardów europejskich bądź światowych. Zmiany dokonywane w krajowych systemach statystycznych znajdują również odzwierciedlenie na poziomie międzynarodowym. A zatem korzystając z danych urzędów statystycznych innych krajów bądź organizacji międzynarodowych (np. z bazy danych Eurostatu) należy zwracać uwagę, w jakim układzie udostępniane są informacje — NACE Rev. 1.1. czy NACE Rev. 2.

mgr Renata Bielak, mgr Monika Bieniek, mgr Ewa Wojciechowska — GUS

SUMMARY

The implementation of the revised Polish Classification of Activities (PKD) 2007 evoked a number of modifications, both in statistics as well as in the economic practice, which caused certain consequences for the participants of this process (i.a. statistical data users, economic entities). The aim of this article is to inform of sophisticated performance process as well as modifications made and their consequences. The paper clarifies the reasons of implementing changes and indicates actions which have been accomplished during the following stages of the PKD 2007 implementation process as well as informs on problems related with the operation. The article also describes the consequences of the introduction of new classification in statistics and these areas of economic life where the Classification of Activities is applicable.

РЕЗЮМЕ

Внедрение новой Польской классификации деятельности 2007 (ПКД 2007) вызвало ряд изменений как в статистике, так и экономической практике, вызывая определенные последствия для участников этого процесса (среди них пользователей статистических данных и экономических субъектов). Целью статьи является представление сложного процесса внедрения новой классификации, осуществляющихся изменений и их результатов. Статья объясняет причины вводимых изменений и информирует о том, какие работы следовало осуществить в отдельных этапах реализации внедрения ПКД 2007, а также о проблемах вытекающих из проводимой операции. Обсуждаются также последствия введения новой версии классификации в статистике и в избранных областях экономики, в которых классификация деятельности применяется.